

บทที่ 3
ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องกระบวนการสร้างเนื้อหาเกี่ยวกับ "ความซื่อสัตย์สุจริต" เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งมีระเบียบวิธีวิจัย ดังนี้

แหล่งข้อมูล แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วย แหล่งข้อมูลประเภทต่าง ๆ ดังนี้

1. บุคคล ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกบุคคลที่มีส่วนในการสร้างและคัดเลือกเนื้อหาของรายการ ประกอบด้วยบุคคล 2 กลุ่ม คือ

1.1 กลุ่มผู้วางนโยบายและกำหนดเนื้อหาของรายการ ได้แก่ เลขาธิการคณะกรรมการ ป.ป.ป. กรรมการ ป.ป.ป. และอนุกรรมการประชาสัมพันธ์ ป.ป.ป. ประกอบด้วยบุคคลดังต่อไปนี้

- ดร.ประสิทธิ์ ดำรงชัย กรรมการ ป.ป.ป. เลขาธิการคณะกรรมการ ป.ป.ป. และอนุกรรมการประชาสัมพันธ์ ป.ป.ป.

เป็นผู้บริหารระดับสูงของสำนักงาน ป.ป.ป. ซึ่งจะเป็นผู้กำกับดูแลนโยบาย และทิศทางของการประชาสัมพันธ์อันเป็นส่วนหนึ่งของงานป้องกันของสำนักงาน ป.ป.ป. ท่านเป็นผู้ที่เข้าใจ และมองเห็นถึงความสำคัญของงานประชาสัมพันธ์ โดยให้การสนับสนุนทั้งในเรื่องแนวคิดและการจัดสรรงบประมาณเพื่อการดำเนินงานประชาสัมพันธ์ ในอดีตท่านเป็นผู้อำนวยการกองวิจัยและวางแผน ผู้เชี่ยวชาญพิเศษด้านการวิจัยและป้องกันการทุจริตฯ และอนุกรรมการประชาสัมพันธ์ เป็นผู้เข้าร่วมบุกเบิกงานประชาสัมพันธ์ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

- พล.ต.อ.พจน์ บุญยะจินดา อดีตกรรมการ ป.ป.ป. และอดีตประธานอนุกรรมการประชาสัมพันธ์ ป.ป.ป.

เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญ ในการกำหนดนโยบายและ
ทิศทางการประชาสัมพันธ์ ตั้งแต่ปี 2535 ซึ่งเป็นการ
ดำเนินการต่อเนื่องจากสมัยของนายปรีชา สุวรรณทัต
(ตำแหน่งปัจจุบัน : อธิบดีกรมตำรวจ)

- นายจีระพงษ์ สิวายะวิโรจน์ อนุกรรมการประชาสัมพันธ์และ
เป็นประธานอนุกรรมการเสริมสร้างทัศนคติค่านิยมในความ
ซื่อสัตย์สุจริต

เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญ ในการริเริ่มโครงการ
เสริมสร้างทัศนคติค่านิยมในความซื่อสัตย์สุจริต ได้ดำรง
ตำแหน่งประธานอนุกรรมการเฉพาะกิจเรื่องเสริมสร้างฯ
และต่อมาเป็นประธานในคณะอนุกรรมการเสริมสร้างฯ ซึ่ง
เป็นโครงการถาวรในปัจจุบัน
(ตำแหน่งปัจจุบัน : หัวหน้าผู้ตรวจราชการประจำสำนัก
นายกรัฐมนตรี)

- นายเกริกเกียรติ เอกพจน์ อนุกรรมการประชาสัมพันธ์
เป็นอนุกรรมการที่มีแนวคิด ในการส่งเสริมจริยธรรม
ให้เยาวชนในสังคม และเป็นผู้มีส่วนร่วมในการกำหนดแผน
ประชาสัมพันธ์ ตั้งแต่สมัยเริ่มแรกและเป็นผู้ผลักดันให้มีการ
จัดทำสโปตโทรทัศน์ชุดต่าง ๆ โดยเฉพาะชุด "พอหนู
ไม่ได้โกง" จนได้รับรางวัลแทคอะเวอร์ดสาขาส่งเสริม
สังคมดีเด่นในปี 2530 นอกจากนี้ในการไปบรรยายใน
ฐานะวิทยากร ทั้งในนามของสำนักงาน ป.ป.ป. และ
สำนักงาน ก.พ. และอาจารย์พิเศษตามสถาบันต่าง ๆ
ท่านจะพยายามสอดแทรกสื่อเสริมสร้างจริยธรรมโดยตลอด
(ตำแหน่งปัจจุบัน : ผู้อำนวยการด้านวินัย ส่วนพัฒนา
คุณธรรมข้าราชการ สำนักเสริมสร้างวินัยและรักษาระบบ
คุณธรรม สำนักงาน ก.พ.)

- นางสาวดวงพร รุจิเรข หัวหน้าฝ่ายประชาสัมพันธ์และ
อนุกรรมการหลายคณะของสำนักงาน ป.ป.ป. เป็นผู้เข้าร่วม
บุกเบิกงานประชาสัมพันธ์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันจากประชา
สัมพันธ์ที่ไม่มีการใช้สื่อเผยแพร่ทางสื่อมวลชน จนกระทั่ง
มีงานเผยแพร่ทางสื่อมวลชนค่อนข้างมาก เป็นผู้รับผิดชอบ
กำกับดูแลงานและกิจกรรมประชาสัมพันธ์ทั้งหมด

1.2 กลุ่มผู้ผลิตรายการ ได้แก่ ทีมงานของบริษัท เซ็นจูรี จำกัด ได้แก่

- นายประยูร บุญชม
ผู้ผลิต ผู้ควบคุมการผลิต เป็นผู้ดำเนินการตั้งแต่การสร้าง
รายการเมืองคนดี จนจบกระบวนการผลิต ออกมาเป็น
เรื่องในแต่ละตอน
- นางสาวนฤมล ศรีเจริญ
ผู้ประสานงานดูแลรับผิดชอบการสร้างรายการจะดูแลควบคุม
ให้เป็นไปตามรูปแบบ และแนวทางที่วางไว้
- ผู้เขียนบทโทรทัศน์

2. เทปโทรทัศน์รายการเมืองคนดี จำนวน 52 ตอน ซึ่งได้นำ
ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 11 ในปี 2535

3. เอกสารประกอบอื่น ๆ ได้แก่ บทโทรทัศน์รายการเมืองคนดี
โครงการจัดทำสารคดีสั้นทางโทรทัศน์ของสำนักงาน ป.ป.ป. พ.ศ. 2534
รายงานการประชุมคณะอนุกรรมการประชาสัมพันธ์ รายงานการประชุม
คณะอนุกรรมการเสริมสร้างทัศนคติค่านิยมในความซื่อสัตย์สุจริต เอกสารแก้ไข
ปรับปรุงบทโทรทัศน์ของฝ่ายประชาสัมพันธ์ สำนักงาน ป.ป.ป.

4. การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม เนื่องจากผู้วิจัยเป็นเจ้าของหน้าที่ของ
สำนักงาน ป.ป.ป. ซึ่งมีหน้าที่ในการประสานงานระหว่างสำนักงาน ป.ป.ป.
กับบริษัท บิลเลียน เซ็นจูรี จำกัด ในช่วงที่มีการจัดทำรายการเมืองคนดี ในปี

2534 และได้เป็นผู้ประสานงานกับสถานีโทรทัศน์เพื่อนำรายการดังกล่าวไปออกอากาศในปี 2535

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ข้อมูลจากบุคคล

เมื่อเริ่มแรกของการวิจัยในปี พ.ศ. 2535 ผู้วิจัยมีความมั่นใจที่จะได้สัมภาษณ์บุคคลตามที่ได้กำหนดไว้ เนื่องจากเป็นผู้ที่เคยร่วมงานกันมาก่อน อย่างไรก็ตาม เมื่อได้ติดต่อประสานงานอีกครั้งหนึ่ง ในปี 2537 จึงพบว่า แหล่งข้อมูลประเภทบุคคล บางท่านได้มีการเปลี่ยนตำแหน่ง ที่อยู่ และสถานที่ติดต่อไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของทีมงานจากบริษัท บิลเลียน เซ็นจูรี จำกัด ผู้ร่วมงานหลายท่านได้ลาออกและย้ายไปทำงานที่อื่นเช่น คุณณฤมล ศรีเจริญ ผู้ประสานงานซึ่งมีบทบาทสำคัญในการนำแนวคิดและข้อเสนอแนะจากที่ประชุมคณะอนุกรรมการประชาสัมพันธ์ไปสู่บริษัท บิลเลียน เซ็นจูรี จำกัด และเป็นผู้ที่ร่วมงานตั้งแต่การกำหนดเนื้อหา การถ่ายทำ และการเลือกเพลงประกอบ แต่ด้วยความกรุณาอย่างยิ่งจากคุณประยูร บุญชม ในฐานะกรรมการผู้จัดการของบริษัทฯ ซึ่งนอกจากจะให้สัมภาษณ์ด้วยตนเองแล้ว ยังให้ที่ติดต่อคุณณฤมลแก่ผู้วิจัยด้วย สำหรับคุณณฤมลผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ เนื่องจากคุณณฤมลไม่สะดวกที่จะให้ผู้วิจัยไปพบในที่ทำงานแห่งใหม่ อย่างไรก็ตามข้อมูลที่ได้จากคุณณฤมลก็เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการศึกษาวิจัย

สำหรับผู้เขียนบท ซึ่งทราบจากคุณประยูร บุญชมว่า มีใครบ้าง เมื่อติดต่อไป แม้จะได้รับความร่วมมือในการให้ข้อมูลแต่ได้รับการขอร้องมิให้เปิดเผยชื่อ แม้ว่าจะ เป็นบุคคลที่มีชื่อเสียงและเคยได้รับรางวัลในฐานะผู้เขียนบทดีเด่นในระดับชาติมาแล้วก็ตามโดยท่านได้ให้เหตุผลว่า ไม่พอใจในผลงานที่ออกมา เพราะมีเหตุปัจจัยหลายประการ ซึ่งผู้วิจัยก็เข้าใจและรับที่จะไม่เปิดเผยชื่อบุคคลดังกล่าวในงานวิจัยนี้ ส่วนผู้เขียนบทท่านอื่น ๆ เป็นผู้ที่รับงานเขียนบทเป็นงานพิเศษ และไม่ประสงค์ที่จะเปิดเผยตัวเช่นกัน จึงเป็นที่น่าเสียดายว่า ในส่วนของผู้เขียนบททำให้ขาดข้อมูลและนำหน้าไปบ้าง

2. ข้อมูลจากเทปโทรทัศน์และเอกสาร

ผู้วิจัยได้รับอนุญาตจากหัวหน้าฝ่ายประชาสัมพันธ์ สำนักงาน ป.ป.ป.

(นางสาวดวงพร รุจิเรข) ให้ถ่ายสำเนาจากต้นฉบับเพื่อนำไปศึกษา และเอกสาร
บางรายการ ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมไว้เมื่อครั้งทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงาน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์กระบวนการสร้างเนื้อหาเรื่อง "ความซื่อสัตย์สุจริต" ใน
รายการโทรทัศน์ของสำนักงาน ป.ป.ป. จะวิเคราะห์กระบวนการสร้างเนื้อหา
ของขั้นตอนต่าง ๆ ตั้งแต่ขั้นตอนการวางนโยบาย การกำหนดเนื้อหา การ
สร้างและการนำเสนอเนื้อหาของรายการ ตลอดจนปัจจัยที่ผลเกี่ยวข้องในกระ
บวนการผลิตรายการ จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้วางนโยบายและกำหนดเนื้อหา
และกลุ่มผู้ผลิตรายการ โดยใช้แนวคิดของเวสลีย์และแมคสัน และแนวคิดเรื่อง
กระบวนการผลิตรายการโทรทัศน์ และแนวคิดเรื่องกระบวนการปลูกฝัง "ความ
ซื่อสัตย์สุจริต" ของสื่อมวลชนเป็นเกณฑ์ในการพิจารณา โดยนำแนวคิดเรื่อง
บทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนของ Roger Clause ที่มองว่าสื่อมวลชนในฐานะที่
เป็นสถาบันหนึ่งของสังคมได้ทำหน้าที่ในการขัดเกลาทงสังคม (Socialization)
ในแง่ที่มีบทบาทสำคัญในการสื่อสารทางปัญญาที่มุ่งให้ข่าวสาร และให้การศึกษา
อบรมรวมถึงการถ่ายทอดค่านิยม และบทบาทหน้าที่ทางสังคม และแนวคิดของ
Gerbner ในเรื่องการใช้สื่อมวลชนในการปลูกฝังทัศนคติค่านิยม ซึ่งจะทำให้
ทราบว่า แนวทางในการปลูกฝังค่านิยมในความซื่อสัตย์สุจริต ของ ป.ป.ป. เป็น
อย่างไร เมื่อวิเคราะห์ทั้งหมดนี้แล้ว จะทำให้เข้าใจถึงกระบวนการสร้างเนื้อหา
ของรายการเกี่ยวกับ "ความซื่อสัตย์สุจริต" ตั้งแต่เริ่มต้นซึ่งเป็นนามธรรม จน
กระทั่งออกมาเป็นรายการ ซึ่งปรากฏเป็นรูปธรรม นอกจากนี้การศึกษาจะทำให้
ทราบถึงปัจจัยที่มีผลเกี่ยวข้องในกระบวนการสร้างเนื้อหา ในขั้นตอนต่าง ๆ รวม
ทั้งรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาของรายการว่า มีการสะท้อนเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต
อย่างไรบ้าง

การนำเสนอข้อมูล

ผู้ศึกษาได้เรียบเรียงข้อมูลและนำเสนอในลักษณะการบรรยาย และ
พรรณานเนื้อหา (Descriptive Research) ดังนี้

- ที่มาและความสำคัญของปัญหาว่า ความซื่อสัตย์สุจริตเป็นสิ่งจำเป็น

ต้องปลูกฝังให้กับเด็ก เพื่อให้เติบโตขึ้นมาเป็นผู้ใหญ่ที่ดีของสังคม สำนักงาน ป.ป.ป. จึงเลือกใช้สื่อโทรทัศน์ในรูปแบบของละครสั้น (สารคดีสั้น) เพื่อโน้มน้าวจิตใจให้เด็กทำความดี อย่างไรก็ตาม ในการผลิตรายการดังกล่าวกระบวนการสร้างเนื้อหาเกี่ยวกับ "ความซื่อสัตย์สุจริต" มีความสำคัญ และแต่ละขั้นตอนมีปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อการกำหนดเนื้อหา

- นำเสนอแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ที่ใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่

แนวคิดเรื่องกระบวนการสร้างและคัดเลือกเนื้อหา ใช้แนวคิดของ เวสลีย์และแมคสัน และแนวคิดเรื่องกระบวนการผลิตรายการโทรทัศน์ และแนวคิดเรื่องการปลูกฝังความซื่อสัตย์สุจริต โดยใช้สื่อมวลชน ซึ่งประกอบด้วยแนวคิดของ Gerbner เรื่องการปลูกฝังทัศนคติค่านิยม และแนวคิดของ Roger Clause เรื่องกระบวนการขัดเกลาทางสังคม

- นำเสนอระเบียบวิธีวิจัย

- นำเสนอกระบวนการสร้างเนื้อหาเกี่ยวกับ "ความซื่อสัตย์สุจริต"

ในรายการโทรทัศน์ของสำนักงาน ป.ป.ป.

- นำเสนอปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการสร้างเนื้อหาในรายการดังกล่าว

- นำเสนอการวิเคราะห์รูปแบบการนำเสนอ เนื้อหาของรายการทั้ง

52 ตอน ที่สะท้อนเรื่องความซื่อสัตย์สุจริตในเรื่องต่าง ๆ

- นำเสนอการสรุปและข้อเสนอแนะ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย